

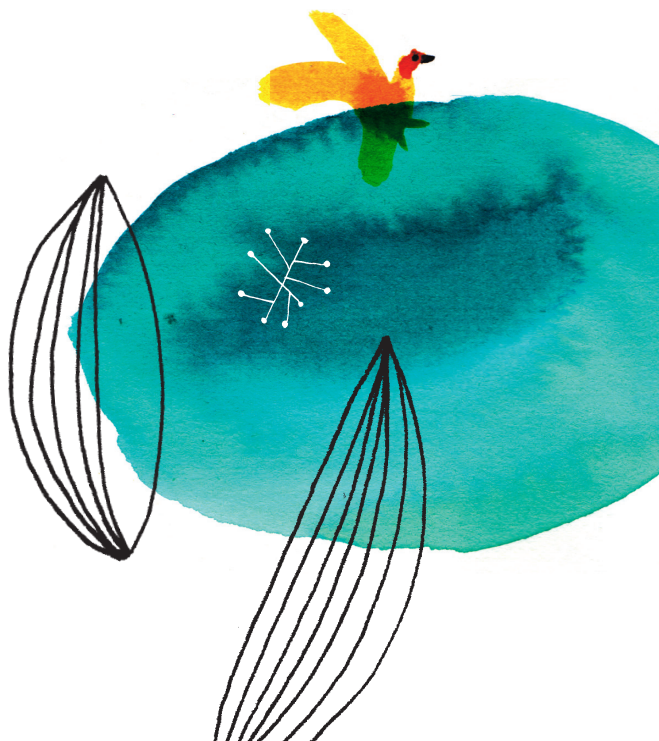

S O * *
Z V E *
* Z D *
* * J A

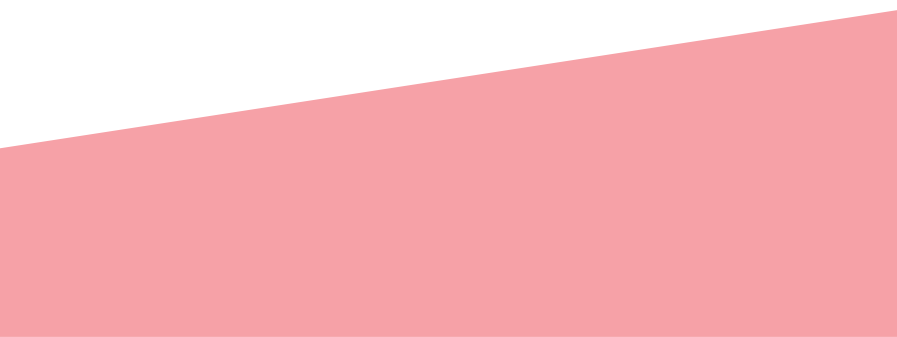
Hilde Domin

LE VRTNICA V OPORO

PREVOD ANA JASMINA OSEBAN

S O * *
Z V E *
* Z D *
* * J A

HILDE DOMIN

LE VRTNICA V OPORO

BREZTEŽNI ODHOD

Dando voy pasos perdidos
por tierra, que todos es aire.

Lope de Vega

MIMIBEŽNA POKRAJINA

Znati moraš oditi
in vendar ostati kot drevo:
kot da so korenine v zemlji,
kot da se giblje pokrajina in ti miruješ.
Znati moraš pridržati dih,
dokler se veter ne poleže
in se ne vzvrtinči nepoznani zrak,
dokler igra svetlobe in senc,
zelene in modre,
ne razkrije davnih vzorcev,
in si doma,
kjerkoli že si,
sedeš lahko, se nasloniš,
kakor na
grob svoje matere.

JABLANA IN OLJKA

Kako tolažeče je vedeti,
kje so v hiši, kjer gostuješ,
spravljeni skodelice in krožniki,
in biti deležna
pozornosti mačke in psa
svojega prijatelja,
in poznati vse kaprice starega bicikla,
kot bi bil tvoj lastni,
s katerim smeš, oprtana z zbledelo torbo,
odkolesariti v tujo vas
in po poti razlivati mleko,
kot da si prav ti
že pred leti
na tej poti izgubila
pokrov stare kangle.
Stopaš skozi vrtna vrata
in jih zapiraš za seboj,
kot da klop pred hišo
tam stoji le zate,
in opazuješ mimoidoče,
ti,
popotnica
iz dneva v dan
in iz dežele v deželo,
v kateri je beseda
o minljivosti
tostranstva

meso postala.
Ti, ki premagaš
vsak zid,
in ki hrepeniš po nomadski jami,
kakor cirkuški otrok.

Jablana in oljka sta sicer
tvoji vsepovsod,
in v daljnih deželah
ti stol primaknejo k mizi
zraven gospodinjinega,
vsakdo ti odstopi grižljaj s krožnika,
ko je lonec že prazen,
kot bi se vrnil zapoznel otrok
in ne ti, zamudnica z letališča.

Temni mangovci
in kostanji
v tvojem srcu
rasejo drug ob drugem.

Dobro veš, kako visoke trave
šuštijo po otoških obronkih
južnih morij,
kako prašne so steze kaktusov,
hodiš po razpenjenih tratih in poznaš
njihove pisane koledarje.

Igraš se z vetrom
in razpihavaš svetle krogle
regrata v zrak,

ANA JASMINA OSEBAN

VSEMU NAVKLJUB

Hilde Domin (27. 7. 1909, Köln – 22. 2. 2006, Heidelberg) se je rodila v sekularni judovski izobraženski družini kot Hilde Löwenstein. Njen oče je bil odvetnik, mati pa šolana pevka. O sebi je nekoč zapisala: »V nekem trenutku sem imela dom, pravi dom. Ta spomin me podpira že vse življenje. To je bilo v Kölnu, v Riehlerjevi ulici. Tam so mi starši nudili varnost, prazaupanje, ki se zdi neuničljivo in iz katerega črpam moč za ›vsemu navkljub‹.«¹

Po gimnaziji in maturi leta 1929 je v Heidelbergu, Kölnu, Berlinu in Bonnu študirala pravo, politične vede, sociologijo in filozofijo. Nanjo sta močno vplivala učitelja Karl Jaspers in Karl Mannheim. Jeseni 1932 je z dobrim prijateljem Erwinom Walterjem Palmom, študentom klasične arheologije in filologije, pred nakazujočim se Hitlerjevim prevzemom oblasti odpotovala v Rim. Že leto dni pozneje je Italija res postala prva dežela njenega eksila, ki se je podaljšal v celih 22 let. V Firencah je nadaljevala študij in leta 1935 z disertacijo *Pontanus als Vorläufer von Machiavelli* (*Pontano kot predhodnik Machiavellija*) promovirala kot doktorica političnih znanosti.

95

---

¹ Klüger, R. (2009): Nachwort. V: Herweg, N. in Reinhold, M. (Ur.): *Hilde Domin. Sämtliche Gedichte*. Frankfurt na Majni, S. Fischer Verlag. Str. 307.

Ko je bil v Italiji sprejet zakon, po katerem so morali vsi Judje najpozneje do 12. marca 1939 zapustiti državo, sta zakonca Palm (Hilde in Erwin sta se namreč medtem poročila) preko Pariza prebegnila v Anglijo, kamor so se nekaj let prej preselili njeni starši. Ob njihovi pomoči sta pridobila vizum, ki ga je Anglija v tistem času podeljevala le otrokom in zelo starim ljudem. V Angliji sta Palmova preživela dobro leto dni; najprej v Londonu, po izbruhu vojne pa v Somersetu, kjer je Hilde poučevala jezike na St. Aldwyn's College. Iz strahu pred morebitno Hitlerjevo invazijo so Judje še naprej iskali varnejše zavetje. Zakonca Palm sta se zato leta 1940 preko Kanade zatekla v Dominikansko republiko, kjer sta ob pomoči nekega prijatelja pridobila vizum, in tam ostala do leta 1954. V tem obdobju sta negovala tesne stike s španskimi intelektualci in umetniki.

Hilde Domin se je v Dominikanski republici izučila arhitekturne fotografije in delala kot moževa asistentka. Poleg tega je dokumentirala, pretipkala in prevajala njegova strokovna dela, ne glede na to, v katerem jeziku so izšla. Ko se je pokazala možnost, da Erwin o svojih pionirskih raziskavah na umetnostno-zgodovinskem in arhitekturnem področju predava tudi na Univerzi Santo Domingo, je Hilde po cele dneve pripravljala in s pomočjo špansko govoreče prijateljice prevajala njegova predavanja iz italijanščine v

španščino. Leta 1948 so na tej univerzi tudi njej ponudili mesto docentke za nemški jezik.

Med letoma 1945 in 1954 je štirikrat odpotovala v ZDA, obdobje med letoma 1955 in 1957 pa je prežive-la v Španiji, kamor se je za dlje časa pozneje vrnila še dvakrat.

V Nemčiji se je dokončno ustalila šele leta 1961, ko je Erwin Palm sprejel profesuro za špansko in ameriško kulturno-umetnostno zgodovino na Univerzi v Heidelbergu. Sama se je posvetila poetološkim raziskavam in širjenju poezije. Na gimnazijah je denimo vodila krožke literarne interpretacije, sodelovala je pri različnih literarnih branjih, pogovorih in okroglih mizah na radiu, v šolah, cerkvah, knjigarnah, književnih društvih, na univerzah ... Med letoma 1962 in 1997 je opravila po osupljivih 50 branj letno, kar pomeni več kot eno na teden.

97

V sedemdesetih letih je trikrat za šest mesecev odpotovala v Mehiko. Leta 1988 je slednjič prevzela mesto docentke za poetiko na Univerzi v Mainzu, istega leta pa je po težki bolezni umrl Erwin, kar je bil zanjo hud udarec.

Vse do visoke starosti je ostala dejavna v literarni javnosti, udeleževala se je razprav in sodelovala v intervjujih, zadnjo pesniško zbirko pa je izdala pri častitljivi starosti devetdesetih let. O njej sta bila

posneta dva dokumentarna filmska portreta. Prvega, *Heimkehr ins Wort, Dichterportrait in Selbstaussagen* (Vrnitev v besedo, pesniški portret v samoizjavah), je leta 1985 zasnovala Beate Dedenbach, drugi, *Ich will dich: Begegnungen mit Hilde Domin* (Hočem te: srečanja s Hilde Domin), pa je v režiji Anne Ditges v celoti nastal šele po Hildini smrti, leta 2007.

Avtorska poetika Hilde Domin

98 Hilde Domin v različnih besedilih izpostavi pomen pisanja za svoje življenje. Imenuje ga »alternativo samomoru«, način preživetja. Četudi je pesniško ustvarjanje dolga leta potiskala v ozadje in se predvsem posvečala podpori moža na njegovi akademski poti, pa javnost po prvih objavah njenega družbeno-kritičnega in hkrati intimnega pesniškega glasu ni preslišala. Znameniti nemški literarni kritik Marcel Reich-Ranicki je menil, da je mirna, jasna in neposredna govorica, s katero je nastopila v šestdesetih letih, odločilno nagovorila literarno javnost, zasičeno z metaforami obložene povojne lirike. Avtorica se je namreč – v tradiciji Schillerja, Heineja in Brechta – gibala v stvarni, racionalni atmosferi in pri tem izoblikovala edinstven pesniški izraz.

Kot avtorica je umeščena v »emigrantsko književnost«, čeprav je, strogo vzeto, začela pisati šele po letu 1945, kar v literarni teoriji germanističnega prostora